

pa za djanje ustanovljena kazen smert ali dosmertna ječa, s težko ječo med 1 in 5 leti.

Drugi primerlej. Če kdo izsledvajoči gosposki za najdbo hudodelstva ali storivca služijoče ovadleje (znamenja) zataji, to je njih zvedenje nalaš ubraniti ali saj otežiti skuša; ali če hudodelnika pred njo skrije; ali znanim sebi hudodelnikom potuho daje, ali k njihovim shodom pripomaga, ko bi jih ubraniti zamogel. — Taki skrivavec, ako ni morda pri hudodelstvih velike izdaje, ogleduhvanja in brezoblastnega naberanja ovade opustil, in sokriv ravno teh hudodelstev postal, naj se kaznuje po nevarnosti prikritega hudodelnika, in po škodljivosti, ki jo je po svoji pomoči povisal, z ječo od 6 mescov do 1 leta; in če je potuho dajal, ali zastran shodov na roko šel, s težko ječo do 5 let. Vendar se hudodelnikova žlahta in svakšina v navgorni in navdolni versti, kakor tudi njega bratje in sestre, njegovi straniči ali ki so mu še bližje v rodu, njegov zakonski družje, bratje in sestre njegovega zakonskega družeta in zakonski družeti njegovih bratov in sester zgolj zavoljo takega prikrivanja kaznovati ne morejo.

Tretji primerlej. Ako kdo zavoljo hudodelstva zapertemu priložnost k pobegnjenju z zvižajo ali silo olajša, ali izsledujoči gosposki opovere dela, da bi pobegnjenca zopet ne vjela. Ako podpomoč tak človek daje, ki ima dolžnost na sebi za čuvanje jetnika skrbeti, ali če je tisti, ki je podpomagal, vedel, da je zaperti velike izdaje, ponareje ali prenareje upnih listov ali dnarjev, umora, razboja ali zažiga obdolžen ali kriv spoznan, se bo hudodelnik kaznoval s težko ječo, in sicer, če se je podpomoč dala kacemu zavoljo velike izdaje ali pa ponarejenih ali prenarejenih upnih listov zapertemu, med 5 in 10 leti; v družih tukej imenovanih primerih pa med 1 in 5 leti. Ako je pa zaperti zavoljo kacega družega kakor ravno imenovanega hudodelstva v preiskavi ali v kazni, in ti, ki mu je podpomagal, nima posebne dolžnosti na sebi, nad zapertim čuti, je kazen ječa med 6 mesci in 1 letom.

Četrti primerlej. Kdor brez dogovora naprej storjenega vojaku ali službniku, ki je iz vojaške službe ušel (uhajavcu, uskoku), s tim, da mu pot pokaže, da ga preobleče, skrije, mu postanek pri sebi dovoli, ali kakor si koli bodi na roko gré, tako da je uhajavcu lažje dalje bežati ali da ga težeje izsledé in zopet vlové. Tacega polajšavca je treba razun tega, da mora 100 goldinarjev v vojskno dnarnico plačati, še zraven z ječo med 6 mesci in 1 letom kaznovati. Če je pa takošno olajševanje se zgodilo s prikrivanjem, ki je dalj časa terpelo, ali z odkupljenjem vojaške obleke, orožja, konja, ali družih reči vojaške oprave pobegnjenca, ali iz lakomnosti, ali v družih posebnih obtežavah, je kazen težka ječa od 1 do 5 let.

Ako krivec dnarja v vojaško dnarnico plačati ne more, naj se kazen na dalj časa odmerja ali pa poostruje, in po nazočem zavkazu je vsakakor ravnati, če bi bili tudi uhajavca zopet dobili. — Kdor moža k vojaški službi zavezanega, če prav sam nima nobene take dolžnosti na sebi, k temu zapelje, nagovarja, spodbada ali zapeljati skuša, da bi vojaško službo nezvesto zapustil (ušel), ali da bi kakor si bodi drugači po prisegi obljubljeno zvestobo, pokorsino, opaznost ali kako drugo dolžnost vojaške službe prelomil in s tim po kazenskih postavah, za cesarske vojake veljavnih, hudodelstvo doprinesel; ali mu, ko kako vojaško hudodelstvo doprinaša, kakor si koli bodi pomoč da, tega preiskavajo in kaznujejo vojaške sodnije po posebnih za to danih predpisih. (Dalje sledi.)

Dopis

starih slovenskih mater iz uniga sveta svojim sedanjim unukinam.

Preljube hčerke slovenske! V britki žalosti se topijo serca naše, slišati po svojih mlajših sestrah, ki se ko prave rojakinje našimu srečnimu zberališču pridružujejo, od leta do leta hujih popisov ošabnosti in prevzetnosti, posebno kar vašo obleko zadeva, po kateri se hčere častitljive stare slovenske zemlje več spoznati ne daste. Dolgo, morebiti predolgo smo svojo pravično nevoljo nad vami zadrževale; — zadnji čas je, vam vaše k nebu vpijoče napake živo pred oči postaviti, — zadnji čas je, nekoliko cvetic, pod katerimi se červ vije, ki vam vašiga premoženja podpore spodjeda, s čversto roko potergati, čeravno vas morebit žalimo s tem. K temu nas veže dolžnost naša do naše nekdanje domačije, — h temu nas priganja mila skerb materna za srečo unikinj naših! Bojimo se scer, da bomo pred ko ne bob v steno metale in prazno slamo mlatile, ker ste jo že predelječ zagazile v ošabnost svojiga časa, — vémo tudi, da s časom se spreminja tudi noša in obleka, in da ravno vse ne more po starim ostati, — vémo tudi, da kramarji, ktere vašo prevzetnost bogati, nas bojo pisano gledali, — ali vse to nas ne ovéra, vam povedati, kar nam naše serca teží: da kar je od sile, nikdar ne more pravo biti. In o tem se hočemo z vami pogovoriti.

Da bote pa, nam še vedno drage naslednice naše, toliko laže spoznati zamogle, kako delje č se ste že od praviga pota zgubile, — da bote spregledale, kako skerbno ve same vsih stezic išete, ktere vas od nekdanjiga varniga pota ločijo, vam hočemo ob kratkim podobo nekdanje in sedanje Slovenke izrisati, stare in nove čase vašim očem nekoliko razgerniti. Položite torej enmalo časa svoje zerkala na stran, in pogledjte natanjko podobo, ktera vam kaže nekdanjo ponižno, pa pri vsem tem pošteno in obrajtano Slovenko.

Domače, od nas spreteno in od nas tkano platno — dobra roba — mezlanaste jopice in krila, in drugo čversto v domačii izdelano sukno je naše zdravo telo pokrivalo, nas v mladosti in starosti, poleti in pozimi grelo in hudiga vremena varvalo, in tako vse, kar pametin človek od svoje obleke terjati zamore, natanjko dopolnovalo. S prostim usnjatim pasam si je pohlevna deklica ravno tako kakor krotka žena svoje oblačila prepasovala in si jih tako privarovala. Kak pisan, v dolge kite spleten trak je lišpal nedolžno deklino ob nedeljah in praznicah, in ako si je celò kako svitlo gumbico v ošpetel vtakniti zamogla, je bila srečna, da ji ni bilo para. Bogate kmečke in premožne rokodelske hčere so nosile enako oblačilo, — berača ni bilo med njimi. V svojih otročjih letih so se od pridnih mater hišniga opravila učile, v svojim diviškim stanu pa jim gospodariti pomagale. Poštenje je zalo Slovenko h poroki spremilo; pridna desnica je zakonski perstan sprejela; zveste usta so zakonsko zvestobo obljubile in čisto serce je obljubo spolnovalo. Dobri otroci so bili sad pošteniga zakona.

Oj, da bi vam zamogle prav živo vtisniti v serce vaše popis tistih zlatih časov, v kterih se lepota in cena Slovenke še ni kupovala — pri kramarjih! (Dalje sledi.)

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Radgone 23. oktobra. Pri nas je u tem tednu tergategv grojzdja dokončana. Kteri so, strašeni hudiga deževniga vremena, o pretečenim tednu tergali, so nekaj več pridobili; vendar serčnejšim ni na škodo, kteri so u tem silno lepim tednu pobirali *), ker vino

*) Ta beseda se letos dobro pileže, kajti je večidel grojzdja na zemlji ležalo. Pis.

Storivcova smert, naj se pripeti pred začetopreiskavo ali po tem, pred storjeno sodbo ali po njej, stori sicer konec zasledovanju hudodelnika, in spolnjenju kazni; vendar ima že oznanjena sodba svojo moč, kar se tiče zgubljenega slobodnega ravnanja s premoženjem.

Ako je hudodelnik prisojeno kaznen prestal, velja hudodelstvo za izbrisano. Pokaznjenec stopi zopet v vse občne, državljanske pravice, kolikor njih zguba ni zapopadena med nasledki obsodbe, ki so v §§. 26 in 27 te postave povedani, ali se po §. 25 ž njo ne združi. Nikdo ga torej ne sme motiti ali žaliti v vživanju takošnih pravic. Tudi mu nima, dokler se pošteno nadalje véde, nihče očitati, kar je minulo, ne zavoljo tega kakor si bodi ga sramotiti.

Kolikor se je prisojena kazen odpustila, ima to odpušenje ravno tisto moč, kakor dostana kaznen.

Po zastaranju ugasnete hudodelstvo in kaznen, če storivec od tistega časa, ko je hudodelstvo storil, ali če je zavoljo tega že preiskavi podveržen bil, od časa storjene sodbe naprej, ktera ga je pravoveljavno odvezala, v dobi po nazoči postavi odločeni ni bil preiskavi podveržen. Zastaranje se torej preneha, če se je zoper storivca kakor obdolženega izdalo povabilo, povelje ga pripeljati ali zapreti, ali če je bilo sklenjeno zoper njega preiskovanje začeti, ali kadar je bil kakor obdolženec že izpraševan ali zapert, ali pa s potiro ali z iskavnimi listi zasledovan (§. 227.)

Doba, o kateri se hudodelstvo zastara, se a) za hudodelstva, na ktere je kaznen ječe za vse žive dni postavljena bila, na 20 let, b) pri taci, ki bi jih bilo po postavi z ječo od desetih do dvajsetih let kaznovati, na 10 let, za vse druge hudodelstva na 5 let odloči.

Zastaranje pa samo temu velja, kdor a) od hudodelstva nobene koristi več v rokah nima; b) kdor je tudi, kolikor to kakšnost hudodelstva dopusti, po svoji moči povračilo dal; c) ki ni iz teh držav pobegnil, in d) v dobi, za zastaranje odločeni, nikakega hudodelstva več storil ni (§. 229).

Zastaranje ima to moč: da zavoljo takošnega hudodelstva ne more več biti ne preiskave ne kazni.

Pri hudodelstvih, za ktere je smertna kaznen izrečena, ne obvaruje nobeno zastaranje pred preiskavo in kaznjenjem.

Ako je pa vendar od časa, ko je bilo takošno hudodelstvo doprinešeno, 20 let preteklo, in v §§. 227 in 229 povedani pogoji nastopijo, naj se prisouje samo težka ječa med 10 in 20 leti.

Pri hudodelstvu, za ktero je v postavi izrečena kaznen smerti ali dosmertne ječe, velja zastran tistih, ki tiktat, ko so se hudodelstva vdeležili, še niso bili dvajsetega leta spolnili, samo terpež kazni od 10 do 20 let kot merilo zastaranja.

(Dalje sledi.)

Besedica o kovanji novih besed.

Če hoče kdo kaj slovenskiga dandanašnji pisati, mu dostikrat težavno z besedo gré, ker sedanje potrebe in okolnosti zares večiga znanja tirjajo, kakor po domače reči le „hruške péči“. Pred kakimi leti je še dobro bilo, če je kdo „hruške péči“ znal, desiravno so že takrat menili, da je boljši več kot to znati; zdaj pa smo od male pečice dospeli k plavžem velicij kovačnic, kjer ni le nekoliko pokovati, temuč večkrat kar naravnost vlivati potreba različnih besed. In o taci, zadé vah je teško samimu sebi in pa ljudém vstreči.

Dosti naših bravcov slovenskih bukev ali časnikov, posebno tistih, ki niso nikdar čez berv domače vasi stopili, in se nikdar z nekakošnim pazenjem v drugih krajih mudili, précej vpije nad novo besedo, če je le niso

slišali v svoji koči, dasiravno je drugej dobro znana. Če že to pri besedah velja, ki niso nove, temuč so že od kdaj med Slovenci in v dosti krajih znane, se pri novokovanih besedah ni čuditi, ako nad njimi kdo jezik brusi.

Pomniti je pa vonder tudi kovavcem slovenskih besed, da bi ne samo po svoji glavi ali brez potrebe novih imén kovali, in da tudi ni povsod krivica, ako pri marsikterih novih bukvah slovenski braveci tožijo, da niso razumeti, ker se sme po pravici večkrat misliti, da niso za Slovence pisane, temuč za druge narode. Ako se kaj za naše slovensko ljudstvo piše ga povzdigniti na stopnjo omíke, je dobro pomniti, da ni toliko na tem, ga novih jezikov učiti, marveč ga z novimi rečmi soznaniti. Res je scer, da mora tudi naše ljudstvo svoje govorjenje bolj zmnožiti in izobraziti; vonder zmirej bo razloček med slovenskim jezikom in med drugim, kakor tudi razloček v pisanji za učene in za neučene ostati mogel.

Naš namen ni tū govoriti od nerazumljive soderge, v ktero so nekteri po otročje zaljubljeni, ampak mi želimo le memogredé nekaj v dobro opomniti, to namreč, koliko naj besede drugih narečij pomnoženju našiga jezika pripomorejo. Skušamo sami, kako naglo se včasih nova, dobra Slovincu umevna beseda dobí, če se v kakim ilirskim, serbskim, ruskim, českim ali poljskim slovníku poiše. Nočemo pa tega terditi, da bi vse besede le v drugih narečjih iskati bile; veliko jih je in prav dobrih, zlasti v rečéh navadne potrebe, v narodu našim po domačih hribih in dolínah najti, samo da jih žalibog! premalo poznamo; k večimu se malo posmejati znamo, ako besedo slišimo, ki v našim berdu ni v navadi.

Ako pa je potreba v druge narečja seči, pač ni le pri enim ostati, ampak treba je, da se večidel na vse slovanske narečja oziramo, in tisto besedo izberemo, ktera se narodnimu jeziku bolj prilega. Kako dalječ so, postavim, Horvatje le s tem od drugih slovanskih narodov odstopili, ker se preterdo le svojiga o namesti / konec besedi in zlogov derzé, — njih „živio“, desiravno je občno pravico po svetu zadobilo, je še zdaj marsikomu med nami tako čudno, da se ne vé iznajti kakošna oblika da je.

Mi hočemo s tem le reči, da kakor pri eni reči, tako pri drugi — le enostranosti ne! Razun slovarjev mnogoverstnih slovanskih jezikov nam staroslovenski slovník dr. Miklošiča k marsikteri besedi dobro pomaga.

Podlipski.

Dopis

starih slovenskih mater iz uniga sveta svojim sedanjim unukinam.

(Dalje in konec.)

Ne bote se tedaj, drage unukinje naše, čudile, ako vam žalost svojo odkrijemo, vidši, kako silno se je spremenila obleka vaša, da malopridna ptuja tenčica in pisane cape nadomestujejo staro dobro robo, ktera se je vašim materam tako dobro prilegla.

Verjemite nam, le v zlatih gnjezdih se je zlegla ta ptica presilne ošabnosti; le na pitanih mošnjah starih petic je pervikrat s svojimi perufami zaklopotala. Ve ste šolobarde ošabniga ptujstva postale, ki ne gré za vas!

Globoko brezno je ločilo nekda pohlevno bajtico od mogočniga poslopja, in tega brezna preskočiti manj premožni ni nikdar mogel, in bi ga tudi preskočiti ne bil hotel. Zdaj, kakor slišimo, je to vse drugač. Bela pertena rijuha, ktera je nas dežja in snega varovala, je mogla izpoti iti dežnikam. Vendar tudi dežnik, ki je bil nekda iz polimaniga domačiga platna narejen, in je, kakor slišimo, človeka dežja dobro varoval, se že le redko

kje vidi — bombažasta tenčica ga je spodrinila, in, kaj moramo slišati! bahate se že s svilnatimi dežniki!

Požrešna iz sperviga skoz oknice v premožniši hiše povabljen gizdost predere derečimu potoku enaka skoz vrata in streho slamnate bajte, in gloda nad žulmi za srečo svojih unukinj marljivih prednikov. Zaslužek, ki se je nekdanj skerbno spravljal za potrebe življenja, ktere bolezin, starost in druge okolišine človeku prizadeti znajo, gré zdaj rakam žvižgat po mušlinu in tibetu, po svili in baržunu, po krajcih dražih ptujih, ne pa domačih Idriških.

Oj! kako smo žalostne slišati, da hčere nekdanjih varčnih Slovenk prodajajo matrne žule za zlate in srebberne perstane, in da cveteči venec nedolžnosti in krotkosti že o hudi soparici ošabnosti zvenéti žuga!

Odgovorite nam: jeli more drugači biti? Pod svilno obleko prosta kmečka hči svoj terdi, pa pri vsem tem visoko častitljivi stan zatajuje; spod pa nosi po troje in še več kikelj pošterkanih, da je kakor mravlja, zgoraj tanjka, spodej široka! S tibetam in peruvjenam čevljarska spačena hči kopita in šila pridniga očeta zakriva! Lejte jo, kak se kaže in ponuja po mestu kerčmarjeva hči, vsa v svili in v zlatu — elò rokovice žlahne gospôde na rokah! Merino in drage svilne rute obeša po sebi že kravarica, in tako zaslužek celiga leta za eno obleko potrosi! Roka, za vile in grablje vstvarjena, dragi svilnati dežnik čez težko zlato avbo, ali čez tenjko s širocimi kraji obšito pečo razpenja! Ako bo to vse tako naprej šlo, kmalo bo tako delječ prišlo, da bo kravarica v rokovicah molzla, in pastarica v svilnatih nogovicah za kravami letala!

Samo eniga nasprotnika prevzetne dekleta poznajo, samo z enim sovražnikom se ima ošabnost vojskovati, — skerčena mošnja jim pomoč odreče! Ali tudi temu se pomoč najde po nepoštenih potih, nad kterimi, če jih natanjko prevdarimo, nam serce naše žalosti polno razpočiti žuga.

Razgernile smo vam, zapeljane naslednice! sedaj zagrinjalo, pod kterim pohlevnost, pridnost, poštenost in blagor prihodnji mile domovine umira; — odgovorite nam, če morete: ali smo kaj preveč rékle ali kaj nesrečniga govorile? Povejte nam: kam vas mora zapeljati ošabnost taka?

Ako nam pa poterđiti morate, da smo resnico govorile, zdramite se iz oмотice, v kteri tavate nesrečne naslednice naše, — dajte slovó vertoglavnosti, po kteri se boste popolnoma pogubile!

Ne rečemo, da bi ne smele ptujiga blaga celò nič kupovati in bi se mogle oblačiti le v domače izdelke, ker dobro vémo, da se je pri vas na svetu marsikaj spremenilo in se tudi ptuje dobro in lepo blago po ceni dobiva, — ali med blagam, ki služi pošteni obleki, in med blagam, ki je oblačilo ošabniga napúha, kteri spodjeda vso srečo vašo in potem tudi blagor domovine, je velik velik razloček!

Vernite se toraj, zapeljane unukinje naše, nazaj k pošteni obleki, ki se bo vašimu zalimu životu ravno tako lepo prilegla, kakor nar dražji gizdave, v ktere se oblačite sedanji čas! Če mislite z dragimi tenčicami si pošteniga moža privabiti, se motite, ker dober gospodar se nališpaniga in okrišpaniga dekleta boji, ne pa, da bi ga vzel za ženo, ki bi mu zapravila, kar si je on z delam in varčnostjo prihranil.

Prevdarite, drage hčerke! kar vam iz gòle ljubezni do vas svetjemo in spolnite prošnjo

Svojih starih mater.

J. D.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Zagreba. Kmetijska družba je kmetijo v Tuškancu kupila in bo ondi kmetijsko učilnico napravila in vert za kmetijske skušnje.

Iz Lutomera na Štaj. 1. nov. Xv. Ker čitateljem „Novic“ znabiti vstrežem, ako jim na kratko opišem zemljišne pridelke t. g. iz okolice naše, vam pošljem sledeče verstice.

Pšenica nam je dorasla lepa i zdačna; drevenka (po 40 austr. pintov) stoji u ceni po 3 fl. 13 do 3 fl. 24 kr. sr.; — žito (rèž) je lepega zerna, pa ga je silo malo, komaj za potrebito sème, cena mu je 3 fl. 48 kr. do 4 fl. sr. drevenka; — ječmena je obilo lepega zerna; — oves je lep, tudi se ga je zadovoljno pridelalo, drevenka po 1 fl. 24 do 1 fl. 36 kr.; — koruza, hvala Bogu! izversten živež naših siromaških ljudi, posebno gòričke strani, se je hudo s sušo borila, vendar je čversto nalativala in zdačnega zerna donesla; prodaja se drevenka po 2 fl. 30 do 2 fl. 48 kr.; — krompir, posebno ranee posajeni i na pešeni zemlji je zdrav i dostojno debel, drevenka z verhom se prodaja po 1 fl. do 1 fl. 12 kr. Fežol je obrodil kakor že več godin ne tako, zato se je cena pinta, ki je bila ob času sajenja po 8½ kr., sedaj znižala na 3½ do 4 kr. Seno smo dobili lahko in lepo pod streho, bilo ga je tudi precej dosto; ali toliko težje je pa bilo z otavo; iz pervega njenega spočetka je htela vso travno korenče vročina posmoditi, ob času košnje pa je bilo, da je nismo mogli posušiti, i tako je zgnjilo dosto klaje; prihodnje poletje je bo zlo zmanjkovalo; cent sena ali otave stoji po 1 fl. do 1 fl. 6 kr. — Proso je dalo s fežolom obilen pridelk; plačuje se drevenka po 3 fl. do 3 fl. 12 kr.; iz njega prirejena kaša (pšeno) je u ceni pala od 14½ kr. na 6 do 7 kr. Zelje u posebno lepih glavicah se za primerin kup dobiva, tudi smo veseli nadjave, da u skledi nadevano se še počasi kaka svinska hamica na-nj zberše, ker se je repe in tikev (buč) obilo pridelalo. Hajdina (ajda) — tudi radostna trohica našega žganceljubega ljudstva — se nam je po večkratnom skrivanju spet letos po sredni obilnosti prikazala, namlatuje se je od voza po 11 drevenk — Sadja, razun nekaj črešinj, breskev i po srednem sliv, smo malo dobili; za to več so nas s hruškami oskerbovali naši Globočanje itd. — verhovniki naši — pokrajni sosedje u Medjumurju.

Vinska tergatev je bila kod nas pretečeni teden dokončana. Terte u spočetku grojzđa po cvetu so se rodovitno nasnovala — ali do časa bratve je nastal ters le silo redek; ostalo je dosto sodov praznih, ki čakajo boljši letine prihodnje. Potrebovali smo o deževnem vremenu 14 do 15, o suhem pa 17 brent grojzđa na polovnjak; vino po redu spravljeno bode dovolj dobro, zato pa tudi kupci za njim marljivo laziyo i ga nam bodo, ako bo tako napre šlo, vsega odpeljali; cena za štertinja je 85 fl. do 98 fl. sr.

Naši poljodelci so jeli med koruzo duhan (tabak) sejati, pa so pozabili, da še cesarsko dovoljenje ni tako delec seglo; nekoji so bili ovađjeni in zato kaznovani.

Od Savine. (Konec.) Vender se k sreči od takih nesreč ne sliši veliko o Savini; huje se od Dravine, Voljske in Pake pripoveduje, ki so nek silno veliko blaga spridile ali pokončale. V Libii je Mozirska podružnica sv. Ožbalta bila v veliki nevarnosti, ker je voda na eni strani zemljo daleč spodjedla; bali so se, da se bo zasula, in so iz nje podobe svetnikov in kar je bilo kaj vredniga, iznosili. Ostala je še, vunder se bojijo, de bi je prihodna povodinj ne poderla.

Kakor po drugod, so si bili tudi tù okolj ljudje v veliki skerbi o tako stanovitnim deževanju: ajda je bila še na polji, krompir še ne izkopan, veliko otave še po travnikih, ozimine še celò malo vsejane. Pač so kaj goreče po hišah in po cerkvah Boga usmiljenja prosili, de bi se spet nebo zvedrilo in zjasnilo!

Kar se tukej od Savine pové, se tudi od drugih manjših rék našiga okraja pripoveduje. Voljska, ki